

Dezavantajlı Gruplarla Çalışmada Etik ve Yasal Konular

Daha ileriye... En İyiyeye...

Prof. Dr. Türkan DOĞAN

Psikolojik Danışma ve
Rehberlik ABD

**HACETTEPE
ÜNİVERSİTESİ**

www.hacettepe.edu.tr

ANKARA 2020

Dezavantajlı Gruplar?

- Çocuk ve ergenler
- Sağlık sorunları veya engeli olanlar
- Ayrımcılığa veya şiddete maruz kalma riski olanlar

İncinebilir kişilerin de tüm insanlar gibi baş etme kaynaklarının olduğunu unutmayın. İncinebilir kişilerin kendi baş etme kaynaklarını ve stratejilerini kullanmalarına yardım edin.

Çocuklar ve Ergenler

- Sıklıkla tanıdık dünyaları bozular.
- Nasıl tepki göstereceği yaşlarına ve gelişim dönemlerine bağlıdır.
- Küçük çocuklar kendi temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları /kendilerini koruyamadıkları için daha fazla incinebilir.
- Daha büyük çocuklar suça yönlendirilebilir, cinsel istismara maruz kalabilir ya da zorla silahlı gruplara dâhil edilebilir.
- Tepkileri, anne-babalarının ve diğer yetişkinlerin onlarla etkileşim biçiminden etkilenir. Çevrelerinde tutarlı ve sakin bir yetişkin olduğu zaman kriz durumuyla daha iyi başederler.

UNUTMAYIN

Çocuklar ve genç insanlar yetişkinlere benzer stres tepkileri yaşarlar.

Sağlık Sorunları /Fiziksel /Zihinsel Engeli Olanlar

- Kronik sağlık problemi olanlar
- Fiziksel veya zihinsel engelliler (ciddi ruhsal bozukluklar da dâhil)
- Yaşlılar
- Hamile ve emziren kadınlar
- Kendi başlarına hareket edemeyen veya işitme-görme problemleri olanlar.

Ailelerini bulmakta, kendilerine bakmak ve korumak veya mevcut hizmetlere erişmekte zorluk çekebilirler.

Ayrımcılığa veya Şiddete Maruz Kalma Risk Olanlar

- Kadınlar
 - Çocuklar
 - Azınlıklar
 - Göçmenler
 - Düşük eğitim ya da ekonomik düzeydekiler
 - Belirli etnik veya dini gruplardan olanlar
 - Zihinsel engeli olanlar
- Temel hizmetlerden **mahrum** bırakılmış olabilirler.
 - Yardım, hizmet ve yönlendirme işlemleri sırasında **karar hakkı verilmemiş** olabilirler.
 - Cinsel şiddet de dahil, **şiddete hedef** olabilirler.
 - Güvende olmaları için **özel korumaya** ve temel ihtiyaçlarının karşılanması ve mevcut hizmetlere erişimleri için **ek yardıma ihtiyaç** duyabilirler.
 - Toplumun geri kalan kısmı ile **eşit bir şekilde** yararlanmalarını sağlaması gerekmektedir.

Etik Neden Gereklidir?

- Güvenli ortamın hazırlanması
- Tekniklerin uygulanması
- Danışma sürecinin sonlandırılması
- Mesleğe ilişkin toplumsal anlayış ve beklentileri belirleyerek toplumsal uzlaşma sağlar
- Verilen kararlarda doğrudan ya da dolaylı olarak yol gösterici olması
- Mesleğin olgunlaşması
- Hizmet alanların haklarını korur
- Denetleme işlevi

UNUTMAYIN

Kriz durumlarının zorlayıcı koşulları ve krizden etkilenenlerin incinebilir olmaları kuşku veya ikinci sınıf bir yardımı haklı gösteremez.

Etik Nedir?

- Bireylerin, kurumların, organizasyonların ve profesyonellerin **yanlış ve doğruyu** ayırt etmelerine ve sonunda **ahlaki karar** almalarına yardımcı olmayı amaçlayan bir **bilim dalıdır**.
- Toplumsal **norm ve standartlara** duyarlıdır.
- Disiplinler, kurumlar ve coğrafya bazında ve koşullara göre farklılaşır (şehir/köy; cezaevi/okul...).

Yardıml Hizmetleri İlkeleri

1. Zarar vermemek
2. Yararlılık
3. Özerklik
4. Faydacılık
5. Sadakat
6. Bireye saygı ve gizlilik
7. Adalet

1. Zarar vermemek

- Faydacılık ilkesi ile ilişkidir.
- Tanılama sistemleri, güçlendirme temelli yaklaşımların göz ardı edilmesine neden olabilir.
- Bir kuram ve/veya müdahaleye katı bir şekilde bağlı olmak zarar verici olabilir.
- Konuya ilişkin alanyazını ve uygulamaları takip edilmelidir. Nitekim mevcut müdahale modellerinden bazılarının ise geçerliliği sorgulanabilmektedir.
- Bilgi eksikliği hatalı yargılara, basmakalıp düşünce ve/veya önyargı ve davranışlara neden olabilir.
- Kültürel çeşitliliğin farkında olunmalı, gerektiğinde araştırma yapılmalı veya süpervizyon alınmaya çalışılmalıdır

2. Yararlılık

- Danışanın yararını ön planda tutmayı içeren ilkedir.
- Yaşanması olası etik ikilemlerde de başka taraflar var olsa bile öncelikle danışanın yararını öngören çözümler getirilmelidir.
 - Örneğin, reşit olmayan danışanlarla çalışılırken, ebeveynlerin süreç içinde etkin katılımları söz konusudur. Bununla beraber, getirilecek çözümlerde danışanın yararının gözetilmesi bir önceliklidir.

3. Özerklik

- Başkalarının özgürlüğüne duyulan saygıdır.
- Kişisel özerklik ise anlamlı seçimler yapma, başkalarının müdahale ve kısıtlamalarından bağımsız olma ve kendi kurallarını uygulayabilmektir.
- Danışanların yardım sürecinin amaç ve yöntemlerinde söz sahibi olduğu, karar verme süreçlerine katılmaları.
- Her ne kadar kriz durumlarında bilgilendirilmiş onam ve benzeri form ve teknikleri kullanmak pek mümkün olmasa da, psikolojik danışmanlar krizdeki insanların seçim yapabilmeleri için olanaklar sunmaya çalışmalıdırlar.
- Acil krizlerin ilk zamanlarında ruh sağlığı çalışanlarının yönlendirici ve otoriter olması anlaşılabilir ve doğrudur. Ancak, daha sonraki müdahalelerde ısrarcı olunmamalıdır.

4. Faydacılık

- Faydacılık başkalarına yardım etmek için çalışmak anlamına gelir.
- insanlara iyiliğine katkıda bulunmaktır.
- Olanak olduğunda iyi şeyler yapmaktır.
- Kişinin kendisi için bir şeyler yapmanın ötesinde başkalarının yararına bir şeyler yapmasıdır.
- Afet ve kriz durumlarında gönüllü olmayı düşünen bir yardım etme isteğinin arkasındaki motivasyonunu değerlendirmesi gerekir.

5. Sadakat

- Doğruluk, vefa ve söz tutma anlamına gelir, güvenilirlik ve iyi niyeti içerir.
- Kriz durumlarının acil doğası birçok etik uygulamanın dönüştürülmesini gerektirebilir.
 - Örn; bilgilendirilmiş onamda, sadece yardım ilişkisinin yalın parametrelerinin yer alması.
- Ancak kriz ve afet durumlarında da yardım verilene ilişkin gönüllülüğe dayalı olduğu ve ne önerildiğinin açıklanmalı ve anlamasına yardım edilmeli.

6. Bireye saygı ve gizlilik

- Her birey biriciktir; cinsiyet, etnik köken, din, dil, yaş, sosyal statü farkı gözetmeksizin saygı duyulmalıdır.
- Afet alanında çalışan tüm ekip, afetzedelere yardım için orda olduklarını unutmamalı ve afetzedelerin en yüksek faydayı elde etmeleri için çalışmalıdır.
- Afetzedelerin isim, adres, çalıştıkları kurum gibi belirleyici bilgilerinin afet müdahale ekibi dışındakilerin ulaşamayacağı bir şekilde gizli tutulması ve afetzedelerin de gizlilik konusunda bilgilendirilmesi gereklidir.

7. Adalet

- Öncelikle en risk altında olan gruplara olmak üzere tüm afetzedelere yardımların adil bir biçimde ulaştırılması
- Hizmet ve kaynağın kısıtlı olduğu afette, etkilenen topluluğun genelinin en yüksek yararını gözetilmeli
- **Bazı durumlarda herkese eşit davranmaya çalışmak eşitsizlik yaratabilir.**
- Önemli olan eşit olana eşit davranmak, **eşit olmayanlardan ise dezavantajı olana öncelik vermektir.**

7. Adalet

- Travmalar, felaketler, şiddet ve tecavüz bireyin **güvenlik duygusunu ve dünyanın adaletli bir yer** olduğu inancını sarsar.
- Yardım edenler genellikle kendilerini bütün bu adaletsizlikleri hafifletmeye çalışırken bulabilirler. Etik davranmak tarafsız kalarak enerjisini **systemle çatışmak yerine haksız dağıtım sistemini değiştirmek** için kullanmalıdır.
- Kriz durumlarında insanlar **genellikle suçlayacak birilerini** ararlar; ruh sağlığı profesyonelleri olarak afetzedelerin öfke ve suçlamalarına maruz kalınabilir. Hatta tehdit edici davranışlarla bile karşılaşılabilir. Bu tür durumlarda yardım eden adil olmalıdır.

ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu-
20 Kasım 1989

IRK, DİL, CİNSİYET, ETNİK YA DA TOPLUMSAL KÖKEN,
MÜLKİYET, ÖZÜRLÜLÜK, DOĞUM VE BAŞKA ALANLARDA
FARKLILIK GÖZETMEKSİZİN
BÜTÜN ÇOCUKLAR İÇİN EŞİT ÖLÇÜDE GEÇERLİDİR.

SÖZLEŞME HÜKÜMLERİNİN KAPSADIĞI TEMEL ALANLAR

YAŞAMA

GELİŞME

KORUNMA

KATILIM

SÖZLEŞME HÜKÜMLERİNİN KAPSADIĞI TEMEL ALANLAR

YAŞAMA HAKKI

- Aşılarının yapılması,
- Sağlıklı ve yeterli beslenmek,
- Hastalıklardan korunmak,
- Tedavi edilmek,
- Temiz bir çevrede yaşamak, her çocuğun hakkıdır.

GELİŞME HAKKI

- İlköğretim her çocuk için zorunlu ve parasızdır.
- Kız/erkek her çocuğun okula devamı sağlanır.
- Cinsel ayırım yapılamaz.
- Zihinsel/fiziksel yetenekleri geliştirilir.
- Gerekli durumlarda maddi destek verilir.
- Çocuklar bilgi edinme hakkına sahiptir.
- Boş zamanlarını değerlendirmeleri sağlanmalıdır. (Klüp, park, vs.)

KORUNMA HAKKI

- Her çocuğun bir kimlik belgesi olmalıdır.
- Çocuktan öncelikle anne ve baba sorumludur.
- Ya da bu görevi üstlenen büyükler sorumludur.
- Bakmakla yükümlü olanlar sorumluluklarını yerine getiremiyorsa Devlet sorumludur.
- Özürlü çocuklar özel korunma altına alınmalıdır.
- 16 yaşından küçük çocuklar çalıştırılmaz.
- 16 yaşından büyük çocuklar kötü koşullarda çalıştırılmaz.
- Çocuklar zararlı alışkanlıklardan uzak tutulmalıdır.
- Duygusal, fiziksel, cinsel istismar, ihmal ve sömürden korunmalıdır.
- Suç işlemişse yaşına uygun yargılanmalıdır.
- Suç işleyen çocuk yeniden topluma kazandırılmalıdır.

KATILIM HAKKI

- Çocuklar kendilerini ifade hakkına sahiptir.
- Çocuklar kendileri ile ilgili konularda görüş bildirmeye hakkına sahiptir.
- Yetişkinler çocukların görüşünü saygı göstermelidir.
- Çocuklar başkaları ile birlikte karar alma, gelme, demek - kulüp kurma, topluluklara katılma hakkına sahiptir.

ÇHS'nde çocukların ihmalden ve istismardan korunması md.19 !

- Taraf Devletler, çocuğun bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suiistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; **yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar**. Bu önlemler;
- Olaylarının önlenmesi,
- Belirlenmesi,
- Bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması,
- Tedavisi ve izlenmesi ile
- Çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile **sosyal programların düzenlenmesi** için etkin usulleri de içermelidir.

BİLDİRİLMESİ
GEREKEN
SUÇLARDAN BAZILARI

Türk Ceza Kanunu İlgili Maddeleri

→ İNSAN TİCARETİ- Madde 80:

→ Zorla **çalıştırmak**, hizmet ettirmek, **fuhuş yaptırmak** veya esarete tâbi kılmak ya da **vücut organlarının verilmesini sağlamak** maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya **çaresizliklerinden yararlanarak** rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçıran, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye **sekiz yıldan oniki yıla kadar** hapis ve onbin güne kadar adlî para cezası verilir.

→ Rıza şartı yoktur!

Türk Ceza Kanunu İlgili Maddeleri

→ İŞKENCE- Madde 94:

→ (1) Bir kişiye karşı **insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden** acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, **aşağılanmasına** yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında **üç yıldan oniki yıla** kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Suçun; a) **Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye** ya da gebe kadına karşı,

b) Avukata veya diğer kamu görevlisine karşı görevi dolayısıyla, işlenmesi hâlinde, **sekiz yıldan onbeş yıla kadar** hapis cezasına hükmolunur.

(3) Fiilin **cinsel yönden taciz** şeklinde gerçekleşmesi hâlinde, **on yıldan onbeş yıla** kadar hapis cezasına hükmolunur.

Türk Ceza Kanunu İlgili Maddeleri

→ **EZİYET- Madde 96:**

→ (1) Bir kimsenin **eziyet çekmesine yol açacak** davranışları gerçekleştiren kişi hakkında **iki yıldan beş yıla** kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Yukarıdaki fıkra kapsamına giren fiillerin;

a) **Çocuğa**, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı,

b) **Üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe karşı**,

işlenmesi hâlinde, kişi hakkında **üç yıldan sekiz yıla** kadar hapis cezasına hükmolunur.

Koruma, Gözetim, Yardım Veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlâli İlgili Maddeleri

→ **TERK- Madde 97:**

→ (1) Yaşı veya hastalığı dolayısıyla kendini idare edemeyecek durumda olan ve bu nedenle koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan bir kimseyi **kendi hâline terk eden kişi, üç aydan iki yıla kadar** hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Terk dolayısıyla mağdur bir **hastalığa yakalanmış, yaralanmış veya ölmüşse, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç hükümlerine göre** cezaya hükmolunur.

Koruma, Gözetim, Yardım Veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlâli İlgili Maddeleri

→YARDIM VEYA BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİ- Madde 98:

(1) Yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hâl ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhâl ilgili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Koruma, Gözetim, Yardım Veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlâli İlgili Maddeleri

→ KİŞİYİ HÜRRİYETİNDEN YOKSUN KILMA - Madde 109:

(1) Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişiye, **bir yıldan beş yıla** kadar hapis cezası verilir.

(2) Cebir, tehdit veya hile kullanırsa, **iki yıldan yedi yıla** kadar hapis

(3) Bu suçun; silâhla, birden fazla kişi tarafından birlikte, kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle, kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, üstsoy, altsoy veya eşe karşı, çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenmesi hâlinde ceza **bir kat** artırılır.

(5) Suçun cinsel amaçla işlenmesi hâlinde cezalar **yarı oranında** artırılır.

(6) Kasten yaralama varsa, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Koruma, Gözetim, Yardım Veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlâli İlgili Maddeleri

→ AİLE HUKUKUNDAN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜĞÜN İHLÂLİ - Madde 233:

(1) Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikâyet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Hamile olduğunu bildiği eşini vb. gebe kalmış bir kadını çaresiz durumda terk eden kimseye, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Velâyet hakları kaldırılmış olsa da...çocuklarının ahlâk, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Koruma, Gözetim, Yardım Veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlâli İlgili Maddeleri

→ AKIL HASTASI ÜZERİNDEKİ BAKIM VE GÖZETİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLÂLİ- Madde 175:

(1) Akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğünü, başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olabilecek şekilde ihmal eden kişi, **altı aya kadar hapis** veya adlî para cezası ile cezalandırılır.

Koruma, Gözetim, Yardım Veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlâli İlgili Maddeleri

→ DİLENCİLİK- Madde 229:

- (1) Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişi, **bir yıldan üç yıla kadar** hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) Bu suçun **üçüncü derece dahil** kan veya kayın hısımları ya da eş tarafından işlenmesi hâlinde verilecek ceza **yarı oranında** artırılır.
- (3) Bu suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

Koruma, Gözetim, Yardım Veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlâli İlgili Maddeleri

→ İŞARET VE ENGEL KOYMAMA- Madde 178:

(1) Herkesin gelip geçtiği yerlerde yapılmakta olan işlerden veya bırakılan eşyadan doğan tehlikeyi önlemek için gerekli işaret veya engelleri koymayan, konulmuş olan işaret veya engelleri kaldıran ya da bunların yerini değiştiren kişi, **iki aydan altı aya kadar hapis** veya adlî para cezası ile cezalandırılır.

Türk Ceza Kanunu İlgili Maddeleri

→ **AYIRIMCILIK- Madde 122:**

(1) Kişiler arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, özürlülük, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yaparak;

a) Bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya bir hizmetin icrasını veya hizmetten yararlanılmasını engelleyen veya kişinin işe alınmasını veya alınmamasını yukarıda sayılan hâllerden birine bağlayan,

b) **Besin maddelerini vermeyen** veya kamuya arz edilmiş bir hizmeti yapmayı reddeden,

c) Kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen,
Kimse hakkında **altı aydan bir yıla kadar hapis** veya adlî para cezası verilir.

Türk Ceza Kanunu İlgili Maddeleri

→ **KÖTÜ MUAMELE - Madde 232:**

(1) Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, **iki aydan bir yıla kadar** hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) **İdaresi altında bulunan veya büyütme, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkında doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar** hapis cezası verilir.

Türk Ceza Kanunu İlgili Maddeleri

→ **ÇOCUĞUN KAÇIRILMASI VE ALIKONULMASI - Madde 234:**

(1) ... Ana veya babanın ya da üçüncü derece dahil kan hısmının, onaltı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından **cebir veya tehdit kullanmaksızın** kaçırmaması veya alıkoymaması hâlinde, **üç aydan bir yıla kadar** hapis cezasına hükmolunur.

(2) Cebir veya tehdit durumunda ya da çocuk henüz oniki yaşını bitirmemiş ise ceza bir katı oranında artırılır.

(3) (Ek fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K.10.md) Kanunî temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında **evi terk eden çocuğu, rızasıyla da olsa**, ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmeksizin yanında tutan kişi, şikâyet üzerine, **üç aydan bir yıla** kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Türk Ceza Kanununun Diğer Maddeleri

→ **KİŞİLERİN HUZUR VE SÜKUNUNU BOZMA - Madde 123:**

(1) Sırf huzur ve sükûnunu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla; **telefon edilmesi, gürültü yapılması** ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine faile **üç aydan bir yıla kadar** hapis cezası verilir.

→ **ÇOCUĞUN SOYBAĞINI DEĞİŞTİRME- Madde 231** – Bir yıla kadar hapis

TÜRK CEZA KANUNU

• TCK'da Çocukların cinsel istismarı suçu TCK m. 103, 104, 105 ile TCK'nın Cinsel Dokunulmazlığa karşı Suçlar başlıklı altıncı bölümünde çocukların cinsel dokunulmazlıklarının her türlü saldırıya karşı korunması düzenlenmiştir.

Çocukların Cinsel İstismarı- Madde 103

Madde 103- (Değişik: 18/6/2014-6545/59 md.)(1) (Yeniden düzenlenen birinci ve ikinci cümle: 24/11/2016-6763/13 md.)

- Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, **sekiz yıldan on beş yıla kadar** hapis cezası ile cezalandırılır.
- Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde **üç yıldan sekiz yıla** kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/13 md.)
- Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde** verilecek ceza, istismar durumunda **on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz.**
- Sarkıntılık düzeyinde kalmış **suçun failinin çocuk olması hâlinde** soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır.

CİNSEL İSTİSMAR

Cinsel istismar deyiminden; (1)

- a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,
- b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar,
- anlaşılır.

(1) Bu maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan ‘...tamamlamamış...’ sözcüğü yönünden (1) numaralı fıkranın birinci ve ikinci cümleleri Anayasa Mahkemesi’nin 26/5/2016 tarihli ve E.: 2015/108, K.: 2016/46 sayılı Kararı ile iptal edilmiş olup, Kararın Resmi Gazete’de yayımlandığı 13/7/2016 tarihinden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi hüküm altına alınmıştır.

Çocukların Cinsel İstismarı (Penetrasyon)

(2) (Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/13 md.)

Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, **on altı yıldan aşağı olmamak üzere** hapis cezasına hükmolunur.

Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza **on sekiz yıldan az** olamaz.

Çocukların Cinsel İstismarı- 103

(3) Suçun;

- a) **Birden fazla kişi** tarafından birlikte,
 - b) İnsanların **toplu olarak bir arada yaşama** zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,
 - c) **Üçüncü derece dâhil** kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde...
 - d) Vasi, **eğitici, öğretici, bakıcı**, koruyucu aile veya **sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü** bulunan kişiler tarafından,
 - e) **Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz** kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza **yarı oranında** artırılır.
- (4) Cinsel istismarın, cebir veya tehditle ya da silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde **ceza yarı oranında** artırılır.
- (5) ... kasten yaralama durumunda, **ayrıca kasten yaralama** suçuna ilişkin hükümler uygulanır.
- (6) ... bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, **ağırlaştırılmış müebbet**

Reşit Olmayanla Cinsel İlişki- Madde 104

(1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, **şikayet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar** hapis cezası ile cezalandırılır.(1)

•(2) (İptal: Ana.Mah.nin 23/11/2005 tarihli ve E: 2005/103, K: 2005/89 sayılı kararı ile; Yeniden düzenleme: 18/6/2014-6545/60 md.)

• **ENSEST!!!** Suçun mağdur ile arasında **evlenme yasağı bulunan kişi** tarafından işlenmesi hâlinde, **şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar** hapis cezasına hükmolunur. Evlat edinenlerde de aynı!

CİNSEL TACİZ- Madde 105

- (1)...Cinsel amaçlı taciz etme **altı aydan üç yıla kadar** hapis
- (2) (Değişik: 18/6/2014-6545/61 md.) Suçun;
- a) **Kamu görevinin** veya hizmet ilişkisinin ya da **aile içi ilişkisinin** sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,
 - b) Vasi, **eğitici, öğretici, bakıcı**, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,
 - c) **Aynı işyerinde çalışmanın** sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,
 - d) **Posta veya elektronik haberleşme araçlarının** sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,
 - e) **Teşhir** suretiyle, işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza **yarı oranında** artırılır.
- Bu fiil nedeniyle mağdur; **işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise** verilecek ceza **bir yıldan az olamaz.**

Hayasızca Hareketler M. 225

- (1) Alenen cinsel ilişkide bulunan veya **teşhircilik** yapan kişi, **altı aydan bir yıla** kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Fuhuş M. 227

- Kullanan, aracılık eden vb. kişi, **dört yıldan on yıla** kadar hapis
- **Cebir veya tehdit** kullanarak, hile ile ya da **çaresizliğinden yararlanmada** ceza yarısından iki katına kadar artırılır.
- Eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlât edinen, **vasi, eğitici, öğretici**, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü vb. durumunda yarı oranında ceza

MÜSTEHCENLİK- M. 226

- (1) a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren **ürünleri veren** ya da bunların **içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten,**
b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde **sergileyen,** okuyan, okutan, **söyleyen, söyleten,**
c) Bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden,
d) Bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren,
e) Bu ürünleri, sair mal veya hizmet satışları yanında veya dolayısıyla bedelsiz olarak veren veya **dağıtan,**
f) Bu ürünlerin **reklamını yapan,**
Kişi, **altı aydan iki yıla kadar hapis** ve adlî para cezası ile cezalandırılır.
- (2) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri **basın ve yayın yolu ile yayınlayan** veya yayınlanmasına aracılık eden kişi **altı aydan üç yıla kadar...**
- (3) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları kullanan kişi, **beş yıldan on yıla kadar hapis**

Suçu Bildirim Yükümlülüğü

- İşlenmekte olan suçta yetkili makamlara bildirmeyen kişi **bir yıla kadar hapis cezası** ile cezalandırılır. **Mağdur 15 yaşından küçük ise yarı oranında** artırılır. Tanıklıktan çekinme hakkı olanların bildirim yükümlülüğü bulunmamaktadır (TCK m. 278).
- Kamu adına görev yapan kişi görevleri sırasında ve görevlerine ilişkin bir suç öğrendiklerinde **bildirmezse 6 aydan iki yıla kadar hapis cezası** ile cezalandırılır (TCK m.279).
- Görevini yaptığı sırada bir suç belirtisi ile karşılaşan **sağlık görevlisi** durumu yetkili makamlara bildirmez ya da gecikirse **bir yıla kadar hapis** cezası ile cezalandırılır (TCK m.280).
- Kamu görevlisi olmayanlar yönünden ise yardım ve bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu oluşturur (TCK m. 98).

Korunma Gereksinimini Bildirim Yükümlülüğü

- Adli ve idari merciler
- Kolluk görevlileri
- Sağlık ve eğitim kuruluşları
- Sivil toplum kuruluşları
- Köy muhtarları ile
- Belediye zabıta memurları

korunma ihtiyacı olan çocuğu **ASPB'ye bildirmekle yükümlüdür** (ÇKM m.6).

GÖREVİ KÖTÜYE KULLANMA – M. 257

(1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan hâller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan hâller dışında, görevinin gereklerini yapmaktaki ihmali veya gecikmesi göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Mağdur Çocuklarda Yararlanılabilecek Kaynaklar

- Cumhuriyet savcısı
- Baro (Avukat istemek için değil!)
- Çocuğun yararına aykırı değil ise ailesi
 - Çocuğu suça azmettirdiğinden veya istismar ettiğinden şüphelenilen yakınlarına bilgi verilmez (ÇKK m. 31)
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
- Çocuk dernekleri

Mağdur Çocukların İhtiyaçları

- Dinlenilmek
- Anlaşılmak
- Saygı görmek
- İnanılmak
- Bilgilendirilmek (örn., malî, sosyal ve diğer yardımlar ve nasıl başvurulacağı hakkında)
- Baskıdan uzak olmak
- Fiziksel ve sözlü saldırıdan korunmak
- Olayı sürekli anlatmamak ister.

ÖZETLE, İKİNCİL TRAVMAYA UĞRAMAMAK!

Mağdur Çocuklar için Adli Sistem

- Mağdur çocukların tanık olarak beyan vermeleri sırasında yanlarında [bir uzmanın ve vekilinin](#) bulundurulması ve beyanın **kamera** ile kaydı **ZORUNLUDUR** (CMK 52 – 236).
- ***Mağdur ve tanık çocukların;***
- Tam ve doğru şekilde bilgilendirilmeleri,
- Güvenliklerinin sağlanması,
- Gizliliğe önem verilmesi,
- Gerektiğinde tıbbi ve psikolojik destek almalarının sağlanması,
- Beyanın en az örseleyecek biçimde ve özel koşullarda alınması **çok önemlidir!**

Çocukların Yasal Hakları

- ❖ Tedbirlerin uygulandığı kurumda **yetişkinlerden ayrı tutmak**
- ❖ **Uzman kişilerce işlem yapılması**- Çocuk polisi, çocuk savcısı, çocuk mahkemesi hakimi, SHU ÇKK. 3. Kısımda 24.m...ve d.
- ❖ Ceza sorumluluk **yaşı 12'dir.** (TCK 31)
- ❖ Mağdur çocuk ise ya da sağır, dilsiz ise **istemi aranmaksızın avukat (vekil) görevlendirilir** (CMK m. 234/2)
- ❖ **Veli veya vasi bulundurma**
- ❖ **Tercüman kullanma**
- ❖ **Gizlilik**
- ❖ Mahkemede **bir kez dinlenme** (CMK m. 236)
- ❖ **Sanığın salondan çıkarılması** (CMK m. 200).
- ❖ **Tanık** olarak dinlenilmede **psikiyatri, tıp veya eğitim alanından uzman** bulunması (CMK m. 236/3).

Mağdur Çocuğun Örselemeden Dinlenmesi

Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM)

Adliye Görüşme Odaları

**Üniversite Çocuk Koruma Merkezleri /Birimleri
(ÇKM)**

ÇİM

ÇİM

- İfadesinin alınması,
- Muayenesinin yapılması ve
- Raporunun hazırlanması
- Aile görüşme raporu ve/veya SİR

ÇİM Ekibi

- Çocuk Hekimi
- Psikolog
- Psikolojik Danışman
- Sosyal Hizmet Uzmanı
- Çocuk Gelişim Uzmanı
- Adli Tıp Uzmanı
- Çocuk Psikiyatristleri
- Hemşire

Okullar kritik önem taşımaktadır

- Çocuğun ailesi dışında en çok zaman geçirdiği yer okul ve kişiler ise öğretmenleridir.
- Çocuklar istismar ve korunma konusunda okullarda eğitilebilir.
- Okul dışında gerçekleşen istismarın etkisi okula taşınır.
- Okul içinde de istismar olgularına rastlamak mümkündür.
- Eğitimciler çocuk istismarının **tanınması ve önlenmesi** açısından önemli bir konuma sahiptir.
- Eğitimciler çocuk istismarının **zorunlu bildirim yasaı kapsamında** yer almaktadır (TCK: 94,98,278,279).
- Okul psikolojik danışmanı ve öğretmenleri, çocuk ve ailesiyle olan görece yakın ilişkileri nedeniyle hem yasal hem sağııtım personeline elde ettiği bilgilerle yardım edebilir (Kenny ve McEachern, 2008).

Okul psikolojik danışmanları neler yapabilir?

- Öğrencilere, ailelere ve diğer okul çalışanlarına yönelik önleyici faaliyetler
- Risk grubundaki çocukları belirlemek ve onlara yönelik faaliyetler
- İstismara uğrayan çocukta oluşabilecek ikincil travmaların önlenmesi
- Psikiyatrik destek alan çocuklarda hastane-okul işbirliğini sağlaması (Koçtürk, 2016)
- Akranlar arasında **cinsel içerikli oyun ile cinsel istismar** ayrımını yapmalı;
 - Akranların, cinsel içerikli davranışları birbirlerine uygulamaları durumunda, çocuğun bu davranışları nereden öğrendiği sorgulanmalı, eğer başka birinden öğrenmiş ya da cinsel içerikli görüntülere maruz kalmış ise bunların kim tarafından ve ne boyutta yapıldığı araştırılıp asıl istismar ortaya çıkarılmalı ve bu durumun **yasal bildirim yapılmalıdır** (Yolcu, 2009).

Okul psikolojik danışmanları

- Mağdurlar, okul psikolojik danışmanına veya öğretmene güvendiği oranda olayı anlatabilir.
- **Psikolojik danışman bu güvenin inşa edilmesinde öncü** olmak durumundadır.
- Eğer okul psikolojik danışmanı çocuk ve aileye yapılması gereken psikolojik yardım sürecinin **kendi mesleki sınırlılıklarını aştığını düşünürse**, uygun bir sağlık kuruluşuna yönlendirme yapılmalıdır.
- Her durumda çocuk **izlemeye alınmalı**, belli aralıklarla **görüşmeler** yapılmalıdır.

Bildirim zorunluluğunun yerine getirilmemesinin nedenleri...

- Okul içindeki vakalarda okul müdürünün yönetsel kaygılarla bildirimde bulunmak istemeyişi (Koçtürk, 2016).
- Ensest varlığında ise aile olayın açığa çıkmasını istemeyebilir ve okul psikolojik danışmanını tehdit edebilir.
- Okul yönetiminin öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanını adli bildirim konusunda desteklememesi.
- Ana-babaların öç almasından kaygılanma, aile ilişkilerine veya ana-babalık uygulamalarına müdahale etmeme.

Okul müdürü, aile vaka bildirimini desteklemezse?

Psikolojik danışman;

- Çocuğun olayı sadece **okul psikolojik danışmanına anlatmış olması da okul müdürünün yasal yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır.**
- Okul müdürünü haberdar etmeli, bu durumda okul müdürünün de **yasal yükümlülüğü doğmaktadır.**
- Okul yönetimine ve ailelere **yasal zorunluluk hakkında bilgi** verilmelidir.
- Okul müdürünün hem **adli bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemek hem de görevi kötüye kullanmak suçlarından yargılanabileceği kendisine hatırlatılmalıdır.**

Okul müdürü, aile vaka bildirimini desteklemezse?

Psikolojik danışman;

- Çocuktan olay öğrenildikten hemen sonra, **öğrenilen bilgilere dair tutanak tutulmalı**, hem okul **psikolojik danışmanı** hem de okul **müdürü** bu tutanağı **imzalayarak** adli birimlere ve İlçe Milli Eğitime bilgi verilmelidir.
- Okul **müdürü** hiçbir şekilde tutanağı **imzalamasa da** okul psikolojik **danişmanı tek başına adli** bildirimde bulunmalıdır.
- Yaşanan **zorluk ne olursa olsun**, okul psikolojik danışmanının yasal sorun yaşamaması ve çocuğun yüksek yararı için adli **birimlere bildirim yapması zorunludur** (Koçtürk, 2016).

Çocuk İstismarının ve İhmalinin Sonuçları

- Biyolojik sorunlar
- Depresyon
- Kaygı bozuklukları
- Davranım bozukluğu
- Anti-sosyal kişilik bozukluğu
- Madde bağımlılığı
- İntihar girişimi

Çocukla Görüşme

- Gizliliğe özen göstermeli/özel bir odaya geçilmelidir.
- Cinsel istismarda çocuğa fiziksel temasta bulunulmamalıdır.
- Sözü kesilmeden dinlenilmelidir.
- Acıma, ağlama, öfkelenme gibi duygusal tepkiler sergilenmemelidir.
- Ensest durumlarında istismarcı hakkında olumsuz yorumlarda bulunulmamalıdır (bu durumda çocuk pişman olup, ifade değiştirebilir).
- Bildirerek doğru bir davranış yaptığı konusunda çocuk rahatlatılmalı, teşekkür edilmeli ve küçük çocukların cesareti övülmelidir.
- Çocuğa inanılmalı, inanılmasa dahi çocuğa hissettirilmemelidir.
- İhmalin ve istismarın onun suçu olmadığı çocuğa belirtilmelidir.

Herhalükarda adli bildirim yükümlülüğünün olduğu unutulmamalıdır

Çocukla Görüşme

- Çocuğun kelimeleri kullanılmalıdır.
- Yönlendirici sorular sormaktan kaçınılmalı, açık uçlu sorular sorulmalıdır.
- Adli bildirim yükümlülüğü çocuğun yaşına uygun bir dil ile anlatılmalıdır.
- Anlattıklarının arkadaşlarına ve yardımı olmayacak kişilere söylenmeyeceği belirtilmelidir.
- Çocuğun güvenlik ihtiyacı belirlenmeli ve çocuğun korunmasına yönelik destek sağlanmalıdır (böyle bir çocuk, eve gönderilmemeli ve emniyet görevlilerine adli bildirim yapılmalıdır)
- Okulun bağlı olduğu polis merkezine, çocuk şubeye veya Cumhuriyet Savcılığına adli bildirimde bulunulmalıdır.

Kaynaklar

- Aksöz-Efe, İ, Doğan, T. ve Erdur-Baker, Ö. (2016). Afet Etiği (Ed. Ö. Erdur-Baker. T. Doğan). Afetler, Krizler, Travmalar ve Psikolojik İlk yardım. (ss. 121-138). Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.
- Avustralya Acil Durum Yönetimi Enstitüsü ve Avustralya Travmatik Stres Çalışmaları Derneği. (t.y.). *Afetlerde psikolojik hizmetler kılavuzu*.
<http://www.istss.org/AM/Template.cfm?Section=ResourcesforProfessionals&Template=/CM/ContentDisplay.cfm&ContentID=1726>
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP). (1997). *Afet yönetimi etiği* (1. Baskı).
<http://iaemeuropa.terapad.com/resources/8959/assets/documents/UN%20DMTP%20-%20Ethics.pdf>
- Dünya Sağlık Örgütü (2011). Psikolojik İlk Yardım: Saha Çalışanları İçin İlk Yardım. (Çev. Ed. ve Çev. Erdur-Baker, Ö., Doğan, T., Aksöz, İ. ve Sancak-Aydın, G.). Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği

Kaynakça

- Erdur-Baker, Ö. ve Çetinkaya, E. (2007). Etik: Davranışta kırılma noktası. R. Özyürek, F. Korkut Owen ve D. W. Owen (Ed.), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik: Meslekleşme sürecindeki ilerlemeler* (Cilt 1) içinde (s.163-182). Ankara: NobelYayınevi.
- Knapp, S. J. ve Vandecreek, L. D. (2006). *Psikologlar için pratik etik*. (Çev. M. Yılmaz, T.F. Karaman, S. Balcı Çelik, M. E. Sardoğan). Ankara: Mentis Yayınevi.
- *Rahşan Çetinkaya, R.* (2016). Kriz Danışmanlığı ve Meslek Etiği (Editörler. Ö. Erdur-Baker. T. Doğan). Kriz Danışmanlığı. (ss.1 37-152). Pegem Akademi, Ankara
- Uluslararası Kızılhaç Komitesi. (1996). *Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay temel ilkeleri*. http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0513.pdf
- Wisconsin Eyaleti Afet Hazırlık Etiği Uzmanları Paneli. (t.y.). *Afet hazırlığında sağlık hizmetleri etiği*. <http://pandemic.wisconsin.gov/docview.asp?docid=14447>

**KATKILARINDAN DOLAYI SAYIN DR. ÖĞRETİM ÜYESİ
NİLÜFER KOÇTÜRK'E TEŞEKKÜRLER.**